

TARIXIY TAJRIBALAR ASOSIDA TALABA-YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBİYALASHNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Mirzaxmedov Sh.M.

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: ajdodlar, tarixiy qahramonlar, talabalar, vatanparvarlik ruhi, vatanparvar shaxs, ma'rifat, taraqqiyot.

Ключевые слова: предки, исторические герои, студенты, патриотический дух, патриотическая личность, просвещение, развитие.

Key words: ancestors, historical heroes, students, patriotic spirit, patriotic personality, enlightenment, development.

РЕЗЮМЕ:

Ushbu maqolada tarixiy tajribalar asosida talaba-yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashni rivojlantirish istiqbollari va ularni tarixiy qahramonlar haqidagi tafakkurlarini boyitishga qaratilgan tavsiflar keltirigan. Shuningdek, yoshlarni yuksak axloqiy fazilatlariga ega, insonparvar, jismonan baquvvat, vatanni sevadigan, harbiy bilimga ega, milliy g'urur ruhida tarbiyalashda tarixni o'rganish masalasi yoritilgan.

РЕЗЮМЕ:

В данной статье, основанной на историческом опыте, предусмотрены перспективы развития духа патриотизма у студентов, обогащения их представлений об исторических героях. Также освещена проблема изучения прошлого в воспитании молодежи с высокими моральными качествами, человечностью, физической подготовленностью, патриотизмом, военными знаниями, национальной гордостью.

SUMMARY:

This article highlights the prospects of developing students and young people in the spirit of patriotism and enriching their thinking about historical heroes based on historical experiences. Also, special attention was paid to the issue of studying the past in educating young people in the spirit of high spiritual and moral qualities, humanitarianism, physical strength, love for the motherland, military knowledge, and national pride.

Mamlakatimizda uzluksiz ta'lim rivojining bevosita demokratik islohotlar chuqurlashuvi, ya'ni ta'lim-tarbiya jarayonini tarixiy tajribalar asosida talaba-yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashni rivojlantirishni kengayish bilan ham bog'liqligidir. Ta'limdagi islohotlar sharoitida barkamol avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Tarixiy tajribalar asosida

talaba-yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashni rivojlantirishda dastlab bevosita pedagogikaga oid fanlar orqali amalga oshiriladi. Tarixiy tajribalar asosida talaba-yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashni rivojlantirish va ta'limda ijtimoiy tarbiyaga alohida o'rin berilishi, ya'ni darsdan tashqari sharoitda ular mustaqil ishlarni bajarishlari orqali ham o'rganadilar. Shuningdek, tarixiy tajribalar asosida talaba-yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashni rivojlantirish ijtimoiy-pedagogik tarbiya munosabatlarining chuqurlashuvi bilan ham xarakterlanadi. Mamlakatimizda yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashni rivojlantirishga kompleks yondoshuv yuksalib borayotganligi alohida ahamiyatga ega. Yoshlar kamolotining davlatimiz taraqqiyoti, uning kelajagi, bevosita barkamol shaxs shakllanishi bilan uzviy bog'liqligi masalasi, ular ongiga vatanparvarlik ruhini yanada chuqurroq singdirishda tarixiy tajribalarga mansub manbalardan samarali foydalanishni taqazo qiladi.

Talaba yoshlarimizni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda tarixni o'rganish alohida o'rin tutadi. Tarix yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash uchun ko'plab real misollarga boy ekanligi ma'lum. Bunday misollarning har biri o'ziga xos vatanparvarlik harakatlarini ifoda etadi. Ular yoshlarda vatanparvarlik sifatlarini tarbiyalashda Vatan, xalqi, o'tmish ajdodlarning hayotini bilish, ularni to'g'ri tahlil qilish va tegishli xulosalar chiqara olish imkonini beradi. Vatan, vatanparvarlik hissiyoti, Vatanga bo'lgan muhabbat haqida gapirish bugungi kunda xalqimiz orasida urf bo'lgan emas. Ajdodlarimiz azal-azaldan yurtiga, xalqiga bo'lgan muhabbatini, sadoqatni amalda isbotlab kelishgan va yosh avlodga bu haqda uqtirib kelishgan. Bunga ajdodlarimizdan Shiroq, Spitamen, Jaloliddin Manguberdi hamda Amir Temurlar haqidagi tarixiy misollar bo'lsa, Surxondaryo va Toshkent viloyatlarida sodir bo'lgan voqealar chog'ida hayotini Vatan himoyasiga baxshida etgan, so'nggi nafasigacha o'z xalqi, Prezidenti va harbiy qasamyodiga sodiq qolgan Bobur G'aniyev, Ruslan Narziyev, Qahramon Madolimov, Asilbek Mirzayev, Ulug'bek Barnoyev, Sayyor Sadinov, Bahrom Jo'rayev, Ma'ruf Rajabov, Elomon Otajonov, Doniyor Tojiboyev, Anvar Otabekov va Alisher Salimov kabi yoshlarning qahramonliklari zamonaviy vatanparvarlikka yorqin misol bo'ladi. Vatanimizda yashab ijod etgan jahonga mashhur buyuk allomalar, sarkardalar hayoti va faoliyati, ularning insoniyat sivilizatsiyasi taraqqiyotidagi o'rni va ahamiyatini o'rganish vatanparvarlik tarbiyasi uchun dolzarb masalalardan hisoblanadi.

Hozirgi kun yoshlariga ibrat bo'ladigan, ko'hna tarixda Vatan uchun jon fido qilgan olovqalb ajdodlarimizdan buyuk vatandoshimiz Najmiddin Kubro Chingizxondek zolimning marhamatidan Vatan ozodligi yo'lidagi kurashda qurbon bo'lishni afzal ko'rdi [4]. U o'zining ibratomuz fidokorligi bilan

vatanparvarlik yosh tanlamasligini, yurtiga mehri kuchli inson hatto 76 yoshida ham dushmanga qarshi jang qilishga o'zida kuch topa olishi mumkinligini isbotladiki, bu Vatanga sadoqat, xalqiga muhabbatning oliy ko'rinishidir.

Xalqimizning mard, jasur, vatanparvar farzandlaridan yana biri, harb san'ati bilimdoni Jaloliddin Manguberdi esa Vatanni ozod ko'rmoq istagida ko'p ming sonli mo'g'ul lashkariga Alpomishdek na'ra tortib, hamla qildi. Garchand u dushmanni to'la yengolmagan bo'lsada, ularning saflarini parokandalikka uchratdi. Undagi jasorat, metin iroda, Vatanga, xalqiga bo'lgan cheksiz muhabbat Chingizxondek sarkardani ham qoyil qoldirdi. Yovning lashkariga qiron keltirish va shu orqali g'animda havas va hasad hislarini uyg'otish harbiy mahoratning yuksak ko'rinishi bo'ldi. Bundan tashqari, Jaloliddin Manguberding milliy g'ururi kuchliligi bois o'z jigarlarini yov qo'lida qullikda ko'rishni xohlamadi.

Buyuk sarkarda bobomiz Amir Temur nafaqat jan-gu jadallardagi g'alabalari bilan, balki mo'g'ul bosqini tufayli vayron bo'lg'an yurtni obodonlashtirish va tarqoq holga kelgan davlatni birlashtirish orqali ham o'z iqtidori, salohiyatini to'la namoyon etdi. Jumladan, pedagog olimlardan M.M. Murtozayevaning "Sohibqiron ta'limotidagi ekologik qarashlar" nomli asarida quyidagilarni, "Samarqandda ko'pdan-ko'p bo'stonlar barpo qilib, baland va mustahkam qasrlar bunyod etdi. Ularning har qaysisi g'aroyibotli tartibda, ko'rkam va ajib suvratda edi. Bo'stonlar asosini mustahkam qilib, fahomatli mevali ko'chatlar bilan ularni bezadi. Ulardan birini Eram bog'i, ikkinchisini Dunyo ziynati, yana boshqasini Firdavs jannati, unisini Shimol bog'i, bunisini Oliy jannat deb atadi" [2] kabi fikrlarni, Amir Temurning obodonchilik ishlari xalq manfaatlariga xizmat qilganini ta'kidlab o'tadi. Buyuk sarkarda Amir Temur bilan birga Jaloliddin Manguberdi, Zahiriddin Muhammad Boburlarning harbiy sanati va mahorati jahon harbiy akademiyalarida bugungi kunda ham keng o'rganib kelinmokda.

Miloddan avvalgi VI asrda saklar va massagetlar Doro I boshchiligidagi qudratli qushinning kulini ko'kka sovurdilar. Yengilmas sanalgan Aleksandr Makedonskiy qushinlariga esa Markaziy Osiyo mintaqasidagi kichik bu hududni o'ziga bo'ysundirish uchun uch yil kerak bo'ldi [3]. Markaziy Osiyo xalqlarining qurolli tuzilmalari shu kabi arab qushinlari hamda Chingizxon cheriklariga ham muvaffaqiyatli qarshi turdilar. O'zbekiston hududida tashkil topgan qo'shilmalar va qismlar Ikkinchi jahon urushi paytida fashizmni tormor qilishda juda faol qatnashib o'zlarini misli ko'rilmagan shon-shuhratga burkadilar. Bu esa jasorat eskirmas qadriyat ekanligidan dalolat beradi.

Xulosa, tarixdan ibrat olgan holda o‘z aql-zakovatimiz, kuch-g‘ayratimizni to‘liqroq namoyon etish vositasida intellektual salohiyatimizni xalqimiz farovonligi, yurtimiz tinchligi, osmonimiz musaffoligi, ozod va obod Vatan, erkin fuqarolik jamiyatini qurish singari eng oliyjanob hamda ustuvor maqsadlarga yo‘naltirishimiz lozimdir. O‘tmishda ajdodlarimizning, Vatanimiz uzoq va yaqin tarixining turli davrlarida ona Vatan, xalq himoyasi yo‘lida yuksak fidokorlik va qahramonlik namunalarini ko‘rsatib o‘chmas nom qoldirgan. Ko‘plab manbalarda tarixiy harbiy qahramonlar to‘g‘risidagi keng ma‘lumotlar berilganligini inobatga olgan holda yoshlarni muntazam ravishda tarixiy tajribalar asosida vatanparvarlik ruhida tarbiyalash tavsiya etiladi.

Yaqin yillardagi Vatanimizning tinchligi va farovon hayoti yo‘lida o‘z jonlarini qurbon qilgan jasur o‘g‘lonlarning ko‘rsatgan jasorati ham alohida ahamiyatga ega. Ularning jasorati ham talaba-yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda dasturi amaldir. Ta‘lim muassasalarida pedagogikaga oid fanlar mazmuniga tarixiy tajribalar asosidagi vatanparvarlikni singdirilish zarur va ajdodlarning jasorati mamlakatimiz yoshlariga o‘rnak bo‘lishi, ularning tarbiyasi to‘g‘ri yo‘lga quyilishida xizmat qilishi zarur.

Adabiyotlar:

1. Ismoilov M., Sharopov A. Tarix atamaları lug‘ati. – T.: 2013. – 560 b.
2. Murtozayeva M.M. Sohibqiron ta‘limotidagi ekologik qarashlar. Jamiyat va boshqaruv jurnali. – Toshkent: 2010, №4. 56-57 b.
3. Rajabov Q., Qandov B., Rajabova S. O‘zbekiston tarixining muhim sanalari (eng qadimgi davrlardan bugungi kungacha). – Toshkent: O‘zbekiston, 2015. – 480 b.
4. Sodiqov H., Yo‘ldoshev B., Inoyatov I. O‘zbekiston qurolli kuchlari (o‘tmishda va hozirda). – Toshkent: TaG‘akkig sapoy, 2014. – 248 b.
5. Temur tuzuklari / Tahrir hay‘ati: B.Abduhalimov va boshq. – Toshkent: O‘zbekiston, 2015. – 184 b.